

SKOLEEKSAMEN I

SOS1001 - Introduksjon til sosiologi

Torsdag 22. oktober 2015

6 timer

Ingen hjelpemidler, annet enn ordbøker som er kontrollert av SV-infosenter, er tillatt under eksamen.

Sensur for eksamen faller 13. november kl. 14.00. Sensuren publiseres i Studentweb ca kl. 15.00 samme dag.

Sensuren regnes som mottatt av studentene når den publiseres i Studentweb. Vi minner om at kandidater som ønsker begrunnelse må be om dette **senest 1 uke etter sensur er falt**. Frist for å klage på karakteren er tre uker etter sensur er falt. Informasjon om rutiner for begrunnelser og klager ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi finnes på emnesiden.

Oppgavesettet består av **2 sider** inkludert denne.

Kandidaten skal levere både originalen og kopien av besvarelsen. Kladd skal ikke leveres.

NB! Skriv hardt nok til at kopien blir leselig. Tusjpenn kan ikke brukes.

Husk å notere deg kandidatnummeret ditt.

Du skal besvare både oppgave 1 og oppgave 2. I oppgave 2 besvarer du enten oppgave 2A, eller 2B. Oppgave 1 teller 1/3 og oppgave 2 teller 2/3 av den endelige karakteren.

NB! En sensor skal lese kopien av besvarelsen også. Skriv slik at den blir leselig.

OPPGAVE 1

Redegjør kort for tre av fire følgende temaer:

- 1) Byråkrati
- 2) Klasse og stand
- 3) Mikronivå, mesonivå og makronivå
- 4) Subkultur

OPPGAVE 2

Besvar én av de følgende langsvarsoppgavene:

Enten 2A: Samlivsrevolusjon

Gjør rede for hva som menes med "samlivsrevolusjon". Drøft deretter, i et generasjonsperspektiv, hva som er likt og hva som har endret seg i samlivsrelasjoner.

Eller 2B: Organisasjonskultur

Gjør rede for hva som menes med "organisasjonskultur". Drøft deretter i hvilken grad organisasjonskulturer lar seg styre.

Lykke til!

Denne veiledningen har jeg lagd ut fra å lese gjennom 3 besvarelser, og ved å se hvor og hvor godt temaene er dekket i pensum og i forelesningsnotater.

Generelt: På oppgave 2 behøver ikke ”Gjør rede for”-delen og ”Drøft deretter”-delen være like lange. Det er greit om besvarelsen har mest på én av delene, enten det er den første eller andre delen.

Alle oppgavene er med i oppgavesamlingen, og oppgavetekstene er likelydende.

Jeg sender forelesningsnotatene som dekker de to langsvarsoppgavene. Som dere ser er oppgaven om samlivsrevolusjon ganske mye dekket i notatene til Ellingsæter. Men også oppgaven om organisasjonskultur er dekket, om enn ikke så omfattende.

S= Schiefloe Ø= Østerbergs Nøkkelbegreper

Byråkrati

Dette er dekket i S, side 44-47. Det er å forvente at besvarelsen sier noe om Webers forståelse av ulike trekk ved byråkratiet. Men det er også en styrke om det kommer frem hvordan byråkratiet bygger på målrasjonalitet/formålsrasjonalitet, og gjerne også om det nevnes andre former for legitimitet. Noen velger nok å skrive mer om selve rasjonalitetstypene, og ikke kjennetegn, og det er OK.

Om kandidaten trekker inn Mintzberg om byråkrati/ulike typer byråkrati (S, side 216), er det relevant, også om hele svaret omhandler dette, er det greit. Mintzberg er også tatt opp noe på forelesningen (se vedlegg, Engelstad).

Det er ikke å forvente på en kortsvarsoppgave, men det er et pluss om det kommer frem at Weber er skeptisk til byråkrati og (formåls)rasjonalisering.

Dysfunksjoner (Crozier) er også relevant å nevne.

Klasse og stand

Det er nærliggende at de her skriver kun ut fra Weber, og oppdelingen klasse, stand, parti. (S skriver (s. 243) om klasse, status og makt, og det blir litt forvirrende ned denne oversettelsen. I Ø er det mer presist og greit forklart, i kap 25). Det som bør være med er at klasser utskilles på det økonomiske markedet, mens stender (status groups) skilles ut som gruppeaktige i den sosiale sfæren. Om besvarelsen sier noe om klasse ut fra Marx og stand ut fra Weber, så er det greit, det tilsvarer Øs måte å behandle det på i kap 23-25. Flemmens notater er lettest å forstå her. Ut fra hans

behandling, så er det også å vente at de kan si noe mer om klasser (at det er en inndeling i 4 klasser hos Weber) og hva stender er i forhold til kultur. Jeg vedlegger også plansjene til Flemmens forelesning om klase og stand for at dere kan sjekke hva en kan forvente av ut fra at forelesninger og notatene er viktige.

3) *Mikro, meso, makro*: Dette er dekket ganske nøye i S s. 23-25, og noe s. 417. Her kan man forvente: 1) at de ser at dette er ulike nivåer, og angir forskjellen på nivåer. Når institusjon nevnes på meso, er det OK om en da antar (ut fra konteksten) at de mener konkrete institusjoner, og ikke institusjon i den parsonske betydning. Eksempler på hva som er på nivåene er bra, også at ikke bare individ (handling) men også interaksjon (samhandling) knyttes til mikro. Ut fra S er det nærliggende at de nevner at nivåene bør koples (se figur i S), og evt også at det er ulike forståelser av hvilket nivå som ”bestemmer” de andre (evt også koplet til handlingsteori, funksjonalisme og konfliktteori). Om noen, ut fra annen litteratur, har andre løsninger på forholdet mellom nivåene er det OK, men det kan ikke forventes.

Subkultur: Dette er primært dekket i S. S 164 ff, men også i Ø s. 89-90. Det er bra om de har en inndeling i hovedkultur, delkultur og subkultur for å få frem hva subkultur er. Gitt at det er en kortoppgave er det sentrale at en får frem at det finnes en overordnet kultur og en rekke subkulturer. Også bra om motkultur trekkes inn, evt også organisasjonskulturer f eks arbeiderkollektivet som en type subkultur i forhold til bedriften. Det er OK om det eksemplifiseres. Om en får frem det relative i at noe kan være avvik en (sub)kultur, og ikke i en annen kultur, eller hovedkulturen er det bra. Ut fra at deler av nyutgaven av Pedersens Bittersøtt ble pensum nå i høst så er det også en grei besvarelse at de enten skriver om subkultur bare ut fra denne boka, eller at den trekkes inn. Eksemplet med subkultur dannet omkring cannabisbruk er det nærliggende at trekkes inn.

Oppgave 2A Samlivsrevolusjon

Pensumgrunnlaget her er: S kap 7.8, s. 132-33 kap 11.11, Noacks og Lyngstads kapittel i Ellingsæter og Widerberg, Ø kap. 8 og Ellingsæter 2000* Den siste teksten er ny i forhold til da den likelydende oppgaven ble gitt for noen år siden. Gitt pensumgrunnlaget er det nærliggende at det er besvarelser som kan vektlegge nokså ulike ting, selv om oppgavetittelen (Samlivsrevolusjon) er identisk med tittelen på Noack og Lyngstads bidrag. I denne besvarelsen er det ekstra viktig at en ikke kan vekte del 1 og 2 så strengt. For noen legger mye under "Gjør rede"-delen som like godt kunne vært under "Drøft"-delen. Jeg anser ikke spørsmålet om det er en revolusjon som viktig, Noack og Lyngstad tar noe opp om det er en stille evolusjon eller...? (s. 70) Oppgaven bør ha med at familier som institusjon har endret seg på en rekke områder, blitt mer de-standardisert. Stikkord: Skilsmisseøkning, fødte utenfor ekteskap, samboerskap, arbeidsmønstre, likekjønnede ekteskap/samboerskap. På et mer overgripende plan: om endring i kjønnsroller, men også om hva som er stabilt. Noack og Lyngstad har en del tall, og det er klart en styrke om noen av disse i sin grove trekk er trukket inn. Da får en også noen tall for generasjonseffekten. Det er nærliggende at man her fokuserer på endringer, og mindre på likheter. Men det er bra om det kommer frem at kjønnsroller fremdeles eksisterer, at gamle familieformer lever side om side med nye, at de nye lovmessig og ellers reguleres slik at de har likhetstrekk med de gamle, o.s.v.

Ut fra pensum, som ikke er det samme som på SOS1000, så er det ikke å vente at de kan si så mye om arbeidsmarkedets betydning. Men det er klart at det er bra om de trekker inn trekk som kvinners økte yrkesdeltakelse, deltidsarbeid, kjønnssegregering i jobber.

Det nye er at det er bra om de gjengir noe ut fra Ellingsæter 2000. Her vektlegges betydningen av forståelsen av kjønn. Det er relevant å trekke inn Holters forståelse av 4 faser, blant annet. Dette er enkelt og greit presentert i Ellingsæter 2000, også i forelesningen (se notat).

*Ellingsæter, A.L. (2000) "Modernitet og forståelser av kjønn". I F. Engelstad (red.): *Kunnskap og refleksjon. 50 års samfunnsforskning*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning, s. 149-171.

Oppgave 2B Organisasjonskultur

Det relevante pensum fremgår av plansje 1 i Engelstads forelesningsnotater, men det er spesielt kap 5.10 i S som er direkte om kultur. En besvarelse bør inneholde noe om det hvorfor kultur ble sentralt i organisasjonsteori (omkring 1980), om kulturbegrepet (S, figur 5.6, isfjelle til Schein), om Hofstedes undersøkelse av nasjonale kulturers betydning for organisasjoner i ulike land og også om arbeiderkollektivet som en type organisasjonskultur. At man trekker inn Lysgaard er ikke intuitivt, men det er gjort på forelesningen og i notatet fra forelesningen. Det overgripende som bør komme frem er at organisasjoner både har egne kulturer og ofte subkulturer, at kultur både består av mer ytre trekk men også veldig grunnleggende antagelser, som kan være eksplisitte eller implisitte.

Når det gjelder drøftingsdelen er det bra om det kommer frem at spørsmålet om kultur lar seg styre må splittes opp i de ulike lagene av kultur (jfr figur 5.6). Noe er lett å styre, andre ting lar seg vanskeligere endre. Både Lysgaard og Hofstede gir samtidig et grunnlag for å si at kulturer i organisasjoner ikke er lett å styre for ledelsen, i et ledelsesperspektiv. Dette står i motsetning til et populært syn på organisasjonskultur, der en både løsriver kultur fra interesser, antar at det ønskelige er en enhetlig organisasjonskultur og også at man kan styre dette eller imitere enkelt andre lands (bedrifter i andre land) kultur.

Denne oppgaven er klart vanskeligere å løse enn den første. Det må en ta høyde for. Det er mindre pensum om emnet, men dog nok til at det er en oppgave i oppgaveheftet. Om de få som har skrevet den har mest på del 1 er helt greit. Del 2 er ikke så lett, det krever noe mer egne vurderinger. Det er f eks ikke en egne plansje om spørsmålet om organisasjonskulturer lar seg styre, og det fremgår heller ikke fasitaktig hos S.